

Bekker Dávid - Három testőr védi a befektetői ügyfélvagyont

A befektetői ügyfélvagyon megóvása felett a befektetési szolgáltatók, a felügyelő MNB és maguk az ügyfelek hármas „testőrsége” őrködik. Az ügyfelek elsősorban a befektetési szolgáltatójuktól kapott havi számlaegyenlegük és a jegybank által nyújtott Értékpapír Számla Lekérdező Alkalmazás informatikai rendszer adatainak összevetésével erősíthetik még inkább biztonságukat.

Az ügyfélvagyon megóvásának első „testőre” magának a befektetési szolgáltatónak – bróker cég vagy befektetési szolgáltatást nyújtó hitelintézet – az ellenőrzési pontjai, rendszerei (kontrollok). Ezeket a működéséből, tevékenységéből adódó potenciális kockázatokhoz igazodva alakították ki és működtetik, s lehetővé teszik a prudens, azaz a külső jogszabályoknak és a belső szabályoknak megfelelő működést.

A befektetési szolgáltatók az ügyfelek értékpapírjait kizárólag a letétkezelő partnereiknél (pl. KELER Zrt., nemzetközi elszámolóházak, hitelintézetek és más bróker cégek), az ügyfelek pénzét pedig alapvetően hitelintézetnél és minősített pénzügyi alapnál helyezhetik el. Ezen partneri kapcsolatokat kockázati szempontokból évente felülvizsgálni kötelesek.

A 2018-tól hatályba lévő MiFID II szabályozás a befektetési szolgáltatóktól megköveteli az ügyfelek pénzügyi eszközeinek (pl.: részvény, kötvény, derivatíva) és pénzeszközeinek védelmét biztosító, megfelelő szakértelemmel és hatáskörrel rendelkező tisztviselő (ún. safeguarding officer) kinevezését is. A befektetési szolgáltatóknál kinevezett safeguarding officerok törvényben lefektetett feladata az ügyfélvagyon megóvása és megfelelő kezelése (ide nem értve az árfolyamingadozásból eredő értékcsökkenést, piaci kockázatot).

A Magyar Nemzeti Bank (MNB) ennek kapcsán elvárásként fogalmazta meg, hogy a safeguarding officerok legalább negyedévente egy alkalommal átfogóan ellenőrizzék a teljes ügyfélvagyon tételes rendelkezésre állását és annak jogszabálynak megfelelő kezelését. Az ellenőrzéseikről készített jelentéseket az MNB részére is meg kell küldeniük.

A safeguarding officer mellett további kontrollfunkciót betöltő közreműködő egységeket is szükséges megemlíteni az ügyfélvagyon megóvásával összefüggésben, úgymint a safeguarding officer tevékenységét is ellenőrző belső ellenőrt, illetve a befektetési szolgáltató könyvvizsgálóját, aki az éves könyvvizsgálata keretében az ügyfélvagyon meglétét is ellenőrzi.

MNB: folyamatos felügyelés, vizsgálat, monitoring

A második „testőr”, az MNB a jegybanktvény alapján folyamatos felügyeletet gyakorol a befektetési szolgáltatók felett, aminek keretében figyelemmel kíséri tevékenységüket és szükség esetén intézkedéseket hoz. A felügyelés célja a kockázatok időben történő felismerése és megfelelő kezelése, elkerülendő, hogy azok ne veszélyeztessék a rendszer stabilitását és a pénzügyi közvetítő rendszerbe vetett bizalmat.

Mindennek egyik alapvető részét képezik az ügyfélvagyon védelmét is érintő átfogó-, és célvizsgálatok, valamint a további ellenőrzések. Ezek során a befektetési szolgáltató által használt nyilvántartási rendszer adatait, illetve az általuk harmadik feleknél (letétkezelő partnereknél, hitelintézeteknél) elhelyezett és utóbbiak részéről az ügyféleszközökről kiállított kivonatok, egyenleg- és tranzakciós igazolások összevetése történik meg. Az eljárások során az MNB munkatársai az ügyfélvagyon biztonságát

veszélyeztető további kockázati tényezőket (pl. a nyilvántartási rendszer sérülékenysége, a folyamatba épített kontrollok megfelelősége) is értékeli.

A felügyelés helyszínen kívüli részéhez tartozik a befektetési szolgáltatók által biztosított adatszolgáltatásokra épülő monitoring rendszer is. Ez bonyolult modellezés eredményeképp képes az esetleges kockázatokra irányítani a figyelmet, így az MNB dönthet az intézkedés típusáról.

Az ÉSZLA segíti az ügyfelek ellenőrzéseit

Az ügyféleszközök védelmének harmadik testőrét maguk az ügyfelek jelentik. Őket segíti az MNB által 2016. február 12-től biztosított Értékpapír Számla Lekérdező Alkalmazás (ÉSZLA) informatikai rendszer, ami a jegybank honlapján (www.eszlaweb.mnb.hu), s a befektetési szolgáltatók honlapjáról is bárki számára elérhető.

Az értékpapír- és ügyfélszámlát vezető befektetési szolgáltatóknak a tárgyhónapot követő 5. munkanapig át kell adniuk az ügyfelek értékpapír- és pénzegenlegeire vonatkozó anonim – tehát semmilyen ügyfél-információt nem tartalmazó – adataikat az MNB részére. Ezeknek az ügyfelek általi hozzáférését az MNB tárgyhónapot követő hónap 10. munkanapjától a tárgyhónapot követő második hónap 10. munkanapjáig folyamatosan biztosítja.

Az ügyfelek a lekérdezésekhez az alábbiakat kapják szolgáltatójuktól:

- minden év elején egy új, 24 karakterből álló belépési azonosítót. Amennyiben ez nem áll rendelkezésre egy ügyfelekénél, annak érdemes a szolgáltatóját megkeresni, hogy azt ismét bocsássa rendelkezésére.
- havonta változó, az ügyfél- és értékpapírszámla kivonatokon szerepeltetendő 12 karakteres jelszót.

A befektetők a számlakivonattal érintett hónapot követő hónap 10. munkanapjától tudják ellenőrizni, hogy a befektetési szolgáltatójuktól kapott kivonaton szereplő értékpapír és pénzegenleg lett-e lejelentve a szolgáltatójuk által az MNB felé. Belépési azonosítóval és a jelszóval tudnak belépni az ÉSZLA rendszerbe annak jegybanki honlapjára.

Ha az ügyfél eltérést tapasztal az ellenőrzése során, javasolt, hogy először a befektetési szolgáltatójával vegye fel a kapcsolatot az eltérés tisztázása érdekében. Előfordulhat ugyanis, hogy az nem szándékosan okozott hibából vagy normál ügymenetből adódik (pl.: elszámolás alatt lévő tétel). Amennyiben az eltérést nem sikerül megnyugtató módon tisztázni, úgy az ÉSZLA felületről elérhető az a webes felület, ahol anonim módon lehetőség nyílik bejelentést tennie a jegybanknak.

A technika fejlődése, a felhasználóbarát megoldások előmozdítása és az MNB digitalizációs törekvése jegyében megkezdődött az ÉSZLA rendszer továbbfejlesztése, egy mobiltelefonos alkalmazás kialakítása. A további időszak fejlesztési irányaként felvetődhet az is, hogy a befektetési szolgáltatók által megképzendő és a számlakivonaton keresztül átadandó jelszó egy előre definiált szabvány szerint QR-kód formában is elérhető legyen majd a számlakivonatokon. Ezáltal a mobil eszközökkel egy gombnyomással beolvasható és ellenőrizhetőek lennének az ügyfelek hó végi eszközállományai.

Az új ÉSZLA mobilalkalmazással, illetve a jövőben esetleg megvalósuló QR kód segítségével tehát a befektetési szolgáltatók ügyfelei egyszerűbben ellenőrizhetnék pénz-, illetve pénzügyi eszközeik meglétét, ami tovább erősíti a pénzügyi közvetítő rendszerbe vetett befektetői bizalmat.

** A szerző a Magyar Nemzeti Bank munkatársa*

„Szerkesztett formában megjelent a Növekedés.hu portálon 2021. április 13-án.”